

Klimat- och näringslivsdepartementet,
Regeringskansliet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över promemorian "Snabbare processer enligt miljöbalken för att stärka det militära försvaret"

Er beteckning: KN2024/01391

Sammanfattning

Länsstyrelsen tillstyrker förslagen i promemorian "Snabbare processer enligt miljöbalken för att stärka det militära försvaret". Försvarsmakten, Fortifikationsverket och Försvarets materielverk behöver ges förutsättningar att snabbt öka sin övningsverksamhet, stärka det militära försvaret samt bygga upp totalförsvaret utifrån det säkerhetspolitiska läget.

Samtidigt anser Länsstyrelsen att förslagen, om de genomförs, kommer leda till ökade risker för negativa konsekvenser på miljö och hälsa, de minskar allmänhetens möjlighet till insyn och påverkan samt ger större osäkerheter i kommuners planeringsförutsättningar.

Länsstyrelsen anser att de förenklingar i processer enligt miljöbalken som förslaget innebär behöver följa den nivå som EU-rätten medger avseende de skyddsbestämmelser som finns i MKB-direktivet, Art-och habitatdirektivet, Fågeldirektivet samt Vattendirektivet.

Länsstyrelsen saknar en bedömning i promemorian om motsvarande behov av undantag och skyndsamt handläggning finns för delar av försvarsindustrin som tillverkar och levererar produkter som behövs för landets och andra länders försvar.

Synpunkter på promemorians innehåll

Länsstyrelsen anser att nedan beskrivna risker för konsekvenser för miljö och hälsa samt demokratiska förankringen ska belysas samt att de är rimliga för att åstadkomma möjlighet till snabbare processer.

Risker för negativa konsekvenser på miljö och hälsa

Promemorians huvudsakliga förslag är att under en femårsperiod ska en ansökan om ändring till tillsynsmyndigheten ersätta ansökan om ändringstillstånd till tillståndsmyndigheten. Processen att handlägga en ändringsansökan omfattar bara en liten del av vad en prövningsprocess för miljöstillstånd innefattar. Länsstyrelsen anser därför att det riskerar att bli konsekvenser på miljö och hälsa när prövningsprocessen ersätts av en anmälningsprocess.

Ett av de huvudsakliga syftena med prövningsprocessen är att den tar ett helhetsgrepp om konsekvenser på hälsa och miljö som en verksamhet sammantaget påverkar och beslutar om villkor därefter. I den snabbare anmälningsprocessen är fokus mer att se hur den tänkta ändringen enligt ansökan i sig påverkar miljö och hälsa. Länsstyrelsen ser därför en risk att många ansökningar kring en verksamhet kan leda till fragmentering som gör att helhetsrisken för miljö och hälsa förloras. Länsstyrelsen anser därför att varje enskild ändring bör vägas mot de miljö- och hälsorisker som det innebär att inte utföra en prövning enligt miljöbalken.

En annan viktig del av prövningsprocessen är lokaliseringsprincipen, som helt uteblir om förslaget genomförs. Om lokaliseringsbedömningen inte görs förrän efter fem år i en prövningsprocess skulle det kunna innebära att redan uppkomna konsekvenser på miljön påverkar tillståndsmyndighetens bedömning om lokaliseringen är lämplig.

Länsstyrelsen ser även en risk i att en negativ påverkan på miljö och hälsa kommer vara svåra att återställa efter att femårsperioden är slut. För att minimera den risken anser Länsstyrelsen att det är viktigt att verksamhetsutövaren förbereder en tillståndsansökan direkt när femårsperioden börjar. I att förbereda en tillståndsansökan ingår då att göra en miljökonsekvensbedömning (MKB), kontinuerlig uppföljning av miljö- och hälsokonsekvenser av genomförda ändringar samt dokumentera faktiska skador på miljö och hälsa. Dokumentationen behöver göras noggrant och fortlöpande för att ansökningshandlingarna efter fem år ska vara så fullständiga som möjligt.

Promemorians förslag innebär att tillsynsmyndigheten Förvarsinspektören för hälsa och miljö (Fihm) blir en "tillståndsmyndighet". Enligt förslaget ska Fihm vid ändringsansökan kunna bedöma och ändra villkor i gällande tillstånd. Länsstyrelsen anser att det är viktigt att säkerställa möjligheten för Fihm kopplat till Förvaltningslagen. En konsekvens Länsstyrelsen vill påtala är den att miljöstillståndets rättskraft åsidosätts då Fihm vid handläggning av ändringsansökan kan förelägga om åtgärder och bestämmelser. För både verksamhetsutövare, tillsynsmyndighet samt prövningsmyndighet är det viktigt

med förtydligande om vilka villkor som gäller för verksamheter efter att förordningen upphör och den tvååriga övergångsperioden är slut om inte en prövning genomförts under dessa två år.

Flera av Försvarmaktens anläggningar har tillstånd som är äldre. När det gäller äldre tillstånd generellt ska Länsstyrelsen verka för att det finns tillstånd med aktuella villkor och arbeta för omprövningar. En risk nu är att Försvarmaktens anläggningars tillstånd blir ännu äldre med sämre skydd för människors hälsa och miljön.

I promemorian nämns att Fihm ska utöva tillsyn när andra länders försvarsmakter övar på svensk mark samt transporterar material på svenska vägar. Länsstyrelsen anser att Fihm:s mandat för tillsyn av andra länders försvarsmakter vid övning i Sverige behöver förtydligas samt vem som ansvarar för till exempel saneringskostnader vid olyckor.

Länsstyrelsen kan se behov av att snabbt bygga ut anläggningar för lagring av bränsle. Beredskapslagring av bränsle är en viktig faktor för totalförsvaret och inte bara den militära delen. Länsstyrelsen avråder från anmälningsplikt i stället för tillståndsprövning för anläggningar över 200 000 ton. Dessa anläggningar är mycket stora och om det avser lagring ovan mark så är det inte rimligt med enbart anmälan utan en säkerhetsbedömning behöver göras och som idag ingår i prövningsprocessen. Konsekvenserna för ökad kemikaliehantering behöver beskrivas mer grundligt och Länsstyrelsen anser att de behöver förtydligas och förberedas inför till exempel att räddningstjänsten roll preciseras.

Idag finns förorenad mark vid Försvarmaktens anläggningar. Spridning av äldre föroreningar bör undvikas och Länsstyrelsen anser därför att det i processen med anmälningsförfarande ska ingå att förhindra spridning av föroreningar.

Risker för minskad förankring med allmänhet och andra verksamhetsutövare

Länsstyrelsen ser sammantaget en risk för att den demokratiska förankringen minskas då prövningsprocessens samråd med närboende och kungörelser inte är ett krav i ett anmälningsförfarande. Länsstyrelsen anser att förändringen leder till ökat behov för verksamhetsutövare att ha bra dialog med närboende samt närliggande verksamheter. Vid anmälningsförfarande finns det en möjlighet till yttrande via remissförfarande senare i processen men för att behålla högt förtroende mellan Försvarmakten som verksamhetsutövare och allmänhet är en dialog tidigt i processen viktig.

Länsstyrelsen anser att allmänhet och även närliggande kommuner och länsstyrelser ska få del av remisser med möjlighet att lämna synpunkter utöver det som beskrivs i promemorian.

Länsstyrelsen anser att de föreslagna undantagen vid tillämpningen av MKB-direktivet (2011/92/EU) riskerar att minska möjligheten att leva upp till Århuskonventionen. Detta då allmänhetens möjligheter till insyn och påverkan på myndigheternas hantering av miljöfrågor minskar. Länsstyrelsen anser att konsekvenserna för allmänheten behöver tydliggöras och kommuniceras utöver det att hänvisa till att Försvarsmakten traditionellt är duktiga på att ta hänsyn till miljön.

Med minskad möjlighet till insyn och påverkan ser Länsstyrelsen att det finns en risk att människors förtroende för miljölagstiftningen och myndigheterna som hanterar dessa frågor sjunker.

Länsstyrelsen vill påpeka att en utökning av Försvarsmaktens områden och anläggningar kan innebära att möjligheterna för andra verksamheter att etableras eller utöka befintlig verksamhet i ett område minskar. Det finns också risk att befintliga närliggande miljöfarliga verksamheter kan behöva flytta.

Konsekvenser för samhällsplanering

Miljöpåverkan från Försvarsmaktens anläggningar har en påverkan på lokalsamhället och berörda kommuners och fastighetsägares möjligheter att planera inför framtiden. Det handlar ofta om bullerstörningar men också andra former av miljöpåverkan som till exempel konstaterade eller farhågor för skador på vattentäkter genom utsläpp av kemikalier. Vid en utvidgad verksamhet vid anläggningarna genom anmälningsförfarande ser Länsstyrelsen att osäkerheterna kan öka för berörda kommuners och fastighetsägares möjligheter att planera.

Försvarsmaktens konkretiserar sina anspråk på den fysiska samhällsplaneringen genom att hävda totalförsvarets riksintresse som ofta inkluderar den ”rätt att störa omgivningen” som framgår av gällande miljötillstånd. Idag finns olika uppfattningar mellan kommuner och Försvarsmakten om hur de nuvarande riksintressena ska tolkas och tillämpas. Med en snabbare expansion vid Försvarsmaktens anläggningar anser Länsstyrelsen att osäkerheten för dess påverkan på lokalsamhället och kommunernas planeringsutrymme kommer bli större. Länsstyrelsen anser att Försvarsmakten behöver uppdatera berörda riksintressen i den takt som behövs för att underlätta för övrig samhällsplanering.

Konsekvensbeskrivningen i promemorian för buller behöver utvecklas. Påverkan på buller och störningar kommer att påverka kommunernas detaljplaner och då ökar behovet att ändra i detaljplaner.

Försvarsindustrin

Länsstyrelsen saknar en bedömning om motsvarande behov av skyndsam handläggning och eventuella undantag även finns för industrin som tillverkar och levererar produkter som behövs för landets försvar eller till stöd för andras länders försvar.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Ann Holmlid med enhetschef Kristina Nyhlén som föredragande. I den slutliga handläggningen har också avdelningschef Jonas Källming medverkat. Handläggningen har också skett i samråd med samhällsbyggnadsdirektör Jan Persson och lantbrukskonsulent Anders Eliasson.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.